

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут мистецтв

Кафедра інструментально-виконавської майстерності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

« 09 » 09 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СПЕЦІАЛЬНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ. ДУХОВІ ІНСТРУМЕНТИ

для студентів

Спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Освітнього рівня: першого (бакалаврського)

Освітньої програми

025.00.04 Інструментальне виконавство

(оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)

Київ – 2021

Розробник: Цимбал Сергій Вікторович, старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності

Викладачі: **Цимбал Сергій Вікторович**, старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Василевич Юрій Володимирович, професор кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол від «09» вересня 2021 року № 2

Завідувача кафедри (Катерина ЗАВАЛКО)
(підпис)

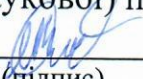
Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи)

025.00.04 Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)

(назва освітньої програми)

_____._____.2021 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

(керівник проектної групи) (Віктор СПОДАРЕНКО)
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____._____.2021 р.

Заступник директора (Алла ТАРАННИК)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання - денна	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	25 / 750	
Курс	III	
Семестр	5	6
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, в тому числі:	90	90
аудиторні	76	64
модульний контроль	6	8
семестровий контроль	8	12
самостійна робота	-	8
форми семестрового контролю	залік	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – формування інструментально-виконавської компетентності та розвиток творчого потенціалу студента у процесі засвоєння навчального репертуару для баяну і акордеону; підготовка музикантів-спеціалістів, здатних до самостійної професійної діяльності, оркестрантів у народних оркестрах, різноманітних ансамблях, а також викладачів початкових спеціалізованих мистецьких закладів.

Завдання навчальної дисципліни - виховання комплексу компетентностей студента.

Програмні компетентності		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК-4	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
	ЗК-5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-7	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК-8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-11	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	ЗК-12	Здатність працювати автономно.
	ЗК-16	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК-1	Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.
	СК-2	Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.
	СК-3	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
	СК-4	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
	СК-5	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
	СК-6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
	СК-7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
	СК-9	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

	СК-10	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
	СК-11	Здатність оперувати професійною термінологією.
	СК-12	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
	СК-13	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків
	СК-14	Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
	СК-17	Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
	СК-18	Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

Програмні результати навчання	
РН-1	Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.
РН-3	Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності
РН-4	Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
РН-5	Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
ПР-8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
РН-11	Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській, менеджерській практичній діяльності.
РН-12	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- вільно володіти музичним інструментом, уміти використовувати його у концертно-виконавській діяльності; мати навички читання нот з аркуша, транспонування, добору музики на слух; володіти методами навчання гри на музичних інструментах; бути здатним організувати інструментальне музикування школярів у початкових мистецьких навчальних закладах;
- мати ціннісно орієнтовану позицію; загальнокультурну ерудицію, світогляд; розуміти сутність і соціальну значущість майбутньої професії; бути здатним до збереження національних духовних традицій;
- уміти самостійного вишукувати та обробляти інформацію з різних джерел для розгляду конкретних питань; мати здатність до ефективного використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет, які містять текстовий, аудіо- та відеоматеріал, для професійної діяльності;
- бути готовим до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку; спрямовувати свої вміння на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію у фаховій діяльності; прагнути до особистісно-професійного лідерства та успіху.

3. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами Робіт				
		Аудиторна:				Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні Індивідуальні	
Змістовий модуль 1 Відпрацювання технічного матеріалу - важлива умова успішного розвитку виконавської майстерності саксофоніста.						
Тема 1 Продовження роботи над загальною постановкою виконавського апарату.	19				19	
Тема 2 Робота над звуковеденням та артикуляцією. Робота над вправами та етюдами.	19				19	
Модульний контроль	3					
Разом	41				38	

Змістовий модуль 2 Виховання основних засад роботи над художнім музичним твором.						
Тема 1 Початковий етап роботи над вивченням художнього твору.	19				19	
Тема 2 Опрацювання технічних труднощів художнього твору.	19				19	
Модульний контроль	3					
Семестровий контроль	8					
Разом	49				38	
Усього за 5 семестр	90				76	
Змістовий модуль 3 Завершальний етап роботи над художнім твором та виховання сценічної витримки.						
Тема 1 Завершальний етап роботи над художнім твором. Нюансування, штрихи, динаміка.	18				16	2
Тема 2 Виховання сценічної витримки у студента.	18				16	2
Модульний контроль	3					
Разом	39				32	4
Змістовий модуль 4 Ознайомлення з роботою над джазовими творами. Розвиток навичок читання з листа та читання літеро-цифрових позначок гармонії (цифровок).						
Тема 1 Робота над джазовими творами. Свінгування.	18				16	2
Тема 2 Розвиток навичок читання з листа, читання літеро-цифрових позначок гармонії (цифровок).	18				16	2
Модульний контроль	3					
Семестровий контроль	12					
Разом	51				32	4
Усього за 6 семестр	90				64	8
Усього за III курс	180				130	8

4. Програма навчальної дисципліни «Спеціальний музичний інструмент. Духові інструменти»

Змістовий модуль 1 (ІІІ курс, 5 семестр)

Вдосконалення постановки - важлива умова успішного розвитку виконавської майстерності саксофоніста.

Тема 1.1. Загальна постановка. Постановка амбюшуру, рук та дихання. Природність і свобода постановки, відчуття нормальної працездатності м'язів. Роль дихання та амбюшуру в звуковеденні: художньо виправданий звук за умови неослабного слухового контролю, штрихова техніка як важливий засіб артикуляції, що сприяє відтворенню характеру музичної фрази. Робота над звуковидобуванням, штриховою технікою під час вивчення технічного матеріалу – гам, етюдів, вправ.

Тема 1.2. Роль губ, нижньої щелепи та м'язів амбюшуру, як складової частини загальної постановки. Важливість положення інструмента для правильного функціонування. Раціональне пристосування амбюшуру для творення інтонації та вібрації. Розвиток аплікатурної техніки на навчальному матеріалі.

Змістовий модуль 2 (ІІІ курс, 5 семестр).

Виховання основних засад роботи над художнім музичним твором.

Тема 2.1. Систематична робота над художніми творами мобілізує творчі сили виконавця, стимулює оволодіння технікою гри. Попереднє прослухування твору, що дає можливість охопити його основний зміст. Вміння прочитати твір без інструмента, уявляючи музику, що стимулює розвиток музичного слуху. Пізніше – програти твір, при необхідності – з супроводом. Необхідність ознайомлення студента з життям і творчістю автора твору, особливостями творчості, історичною епохою, в якій автор жив і творив. Знання особливостей стилю, жанру, структуру форми, тонально-гармонічний план; уміння попередньо визначити необхідні темпи, динаміку, агогіку. Формування у студента попереднього виконавського задуму.

Тема 2.2. Другий етап роботи над художнім твором. Засвоєння навичок роботи в повільному темпі, виокремлюючи для опрацювання осмислену музичну фразу, прослухуючи всі деталі, переборюючи недоліки. Поступове нарощування темпу, наближаючись до авторського. Виховання навичок творчої інтерпретації музичного твору на основі точної передачі нотного тексту. Вміння поєднувати роботу над технічними труднощами з відповідним технічним матеріалом – гамми, етюдами. Програвання окремих епізодів без нот, а також попереднє виконання напам'ять цілого твору.

Змістовий модуль 3 (ІІІ курс, 6 семестр).

Завершальний етап роботи над художнім твором.

Тема 3.1. Відпрацювання цілісного виконання твору, підпорядковуючи всі деталі органічному художньому виконанню. Дотримання єдності художнього і технічного розвитку. Контроль над свободою постановки, чистотою інтонації, виразністю звучання та чіткістю ритму. Реалізація раніше наміченого плану, який доповнюється та врівноважується з точки зору цілого. Досягнення художньої свободи та емоційної насиченості, технічної точності і невимушеності, рельєфне відтворення темпів, динаміки. Необхідний елемент доопрацювання - робота у супроводі фортепіано. Досягнення естрадної готовності виконавця, коли вже нема думок про технічні труднощі, втоми і напруження, а є повне зживання з музикою.

Тема 3.2. Виховання сценічної витримки у студента. За своєю сутністю музичне виконавство є публічним мистецтвом, яке несе в собі сильні нервові навантаження, але також є і джерелом натхнення. Для переборення страху перед естрадою необхідна якісна методична підготовка. Слід працювати над зміцненням фізичного стану, що допомагає активізувати концентрацію та увагу. Вироблення стійкості до психологічних перешкод шляхом психологічних тренінгів. Виховання загальної сценічної культури.

(Репетиційна робота на базі Навчальної лабораторії виконавської майстерності. Ансамбль саксофоністів «S-club»).

Змістовий модуль 4 (ІІІ курс, 6 семестр)

Ознайомлення з роботою над джазовими творами. Розвиток навичок читання з листа та читання літеро-цифрових позначок гармонії (цифровок).

Тема 4.1. Ознайомлення з роботою над джазовими творами. Засвоєння джазових творів посилює вимогливість до якості гри, розширює художній світогляд, збагачує виконавські навички. Напрямок роботи з джазовими творами - подолання труднощів специфічного інтонування в джазі та розвиток навичок імпровізації. Осмислення фразування. Подолання труднощів при виконанні свінгу, блюзу, бі-бопу.

Тема 4.2. Розвиток навичок читання з листа та читання літеро-цифрових позначок гармонії (цифровок). Розвиток навичок читання з листа та читання літеро-цифрових позначок гармонії (цифровок). Передумовами для ансамблевої гри є виховання вміння самостійно розбирати нові твори, швидко орієнтуватися в тексті, дотримуючись відповідного темпу, враховуючи динаміку, фразування, художній зміст твору. Самостійна робота над партією кожного ансамбіста. Поступове налагоджування в процесі

цілеспрямованої роботи координації, синхронності, зіграності голосів. Систематична робота над чистотою інтонації в ансамблі, коригуючи власні слухові відчуття з відчуттями партнерів. Найважливіша риса ансамбіста – уміння слухати. Систематичне виховання в учасників ансамблю «почуття ліктя», уміння відчувати і передчувати творчі наміри партнера. Робота над грамотним підбором аплікатури та штрихів.

(Репетиційна робота на базі Навчальної лабораторії виконавської майстерності. Ансамбль саксофоністів «S-club»).

5. Контроль навчальних досягнень

5.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування практичних занять	1	19	19	19	19	16	16	16	16
Індивідуальні заняття	10	19	190	19	190	16	160	16	160
Виконання завдань для самостійної роботи	5					2	10	2	10
Контрольне модульне прослуховування	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	234	-	234	-	211	-	211
Максимальна кількість балів		468				422			
Розрахунок коефіцієнта		Усього за період роботи до заліку 468 балів (що прирівнюється до 100 балів з урахуванням коефіцієнта – 4,68) .				Усього за період роботи до екзамену 422 балів (що прирівнюється до 60 балів з урахуванням коефіцієнта – 7,03); екзамен - 40 балів.			

5.2 Завдання для самостійної роботи студента

III курс, II семестр

№	Зміст завдання	Академічний контроль	Бали
1.	Самостійний розбір нескладного твору.	На практичному занятті (	5

2.	Самостійний підбір та прослухування аудіо та відеозаписів творів, що вивчаються.	відтворення у практичній діяльності)	5
3.	Відпрацювання візуалізації як одного зі способів виховання сценічної витримки.		5
4.	Самостійне опрацювання відповідної аплікатури та штрихів в оркестровій партії.		5

5.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форми проведення	Критерії оцінювання	Бали
Модульний контроль 1		
Відкрите прослухування	повний обсяг виконання 6 техніка виконання штрихів 6 якість інтонації 6 загальна техніка виконання 7	25
Максимальна кількість балів		25
Модульний контроль 2		
Прослухування під час роботи в класі	дотримання основних етапів вивчення художніх творів 8 розуміння форми твору 8 робота над технічними труднощами 9	25
Максимальна кількість балів		25
Модульний контроль 3		
Відкрите прослухування	знання тексту 8 інтонаційна точність 8 техніка виконання 9	25
Максимальна кількість балів		25
Модульний контроль 4		
Прослухування під час роботи в класі	подолання труднощів виконання джазового твору 15 оволодіння навичками читання з листа та читання цифровок 10	25
Максимальна кількість балів		25

Дистанційне навчання передбачає складання модульного контролю у форматі відео-запису: студент має зробити та надіслати викладачеві відеозапис власного виконання одного твору напам'ять.

5.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання:

Залік – V семестр – комплексне оцінювання за результатами роботи протягом навчального семестру.

Екзамен – VI семестр – виконання частини твору великої форми або поліфонічного твору та п'єси – 40 балів.

5.4. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками. Високий рівень виконання навчального матеріалу з дотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків, агогічних відхилень, ритмічних конфігурацій та мелізмів, чисте, стабільне, технічне виконання музичного твору. Звук у всіх його проявах (динаміка, тембр, артикуляція, ритм) відповідає художній образності. Якість володіння засобами і прийомами музичної виразності у розкритті інтонаційно-виражальних можливостей інструмента відмінна. Відчуття форми і стилю твору; здатність до власної інтерпретації твору; високий рівень комунікативних умінь, артистизму та сценічної культури.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок. Високий рівень виконання навчального матеріалу: виконання чисте, стабільне, технічне з дотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків, ритмічних конфігурацій та мелізмів; належний рівень володіння штриховою технікою та звуком (динаміка, тембр, артикуляція, ритм). Якість володіння засобами і прийомами музичної виразності у розкритті інтонаційно-виражальних можливостей інструмента на належному художньо-технічному рівні.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок. Виконання на належному художньо-технічному рівні з дотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків, ритмічних конфігурацій та мелізмів. Артикуляція відповідає художній образності. Якість володіння засобами і прийомами музичної виразності у розкритті

		інтонаційно-виражальних можливостей інструмента добра. Інтерпретація відповідає художньому змісту музичного твору (з елементами творчості).
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності. Посередній рівень виконання навчального матеріалу з неповним дотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків, ритмічних конфігурацій та мелізмів; гра нестабільна, технічно недовершена, допускаються неточності нотного тексту. Артикуляція відповідає розкриттю музичного твору. Володіння інтонаційно-виражальними засобами музичної виразності задовільне. Погане відчуття стилю твору; посередній рівень комунікативних умінь, артистизму та сценічної культури.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь). Виконання навчального матеріалу на посередньому художньо-технічному рівні з неповним дотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків, ритмічних конфігурацій та мелізмів; гра нестабільна, технічно недовершена. Володіння інтонаційно-виражальними засобами музичної виразності задовільне.
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання. Низький рівень виконання навчального матеріалу: гра нестабільна, мають місце зупинки, "бруд" при відтворенні нотного тексту. Артикуляція не відповідає розкриттю художнього змісту музичного твору. Володіння інтонаційно-виражальними засобами музичної виразності незадовільне.

F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни. Низький рівень виконання навчального матеріалу: гра нестабільна, з зупинками та повторами складних фрагментів твору з недотриманням авторського тексту, темпу, динамічних відтінків; низький рівень володіння штриховою технікою та звуком. Артикуляція не відповідає розкриттю художнього змісту музичного твору. Володіння інтонаційно-виражальними засобами музичної виразності незадовільне. Поверхневе виконання, недотримання стилю твору; низький рівень комунікативних умінь, артистизму та сценічної культури.
----------	----------------------	--

6. Навчально-методична картка дисципліни

III курс

Аудиторні (індивідуальні) заняття – 140 год. Самостійна робота – 8 год.

Модульний контроль – 12 год.

I семестр					II семестр			
Модулі	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4	
Назва модуля	Відпрацювання технічного матеріалу - важлива умова успішного розвитку виконавської майстерності саксофоніста.		Виховання основних засад роботи над художнім музичним твором.		Завершальний етап роботи над художнім твором та виховання сценічної витримки.		Ознайомлення з роботою над джазовими творами. Розвиток навичок читання з листа та читання літеро-цифрових позначок гармонії (цифровок).	
К-сть балів за модуль	25		25		25		25	
Заняття №	1 - 19	20 - 38	39 - 58	59 - 76	1 - 19	20 – 38	39 - 58	59 – 76
Теми занять та кількість балів	Загальна постановка а. Постановка амбюшуру, рук та дихання.	Звукове-дення та артикуляція. Робота над вправами та етюдами.	Початковий етап роботи над вивченням художнього твору.	Опрацювання технічних труднощів художнього твору.	Відпрацювання цілісного виконання твору.	Виховання сценічної витримки у студента.	Ознайомлення з роботою над джазовими творами.	Розвиток навичок читання з листа, читання цифровок.
Відвідування	19	19	19	19	16	16	16	16

Робота під час занять	95	95	95	95	80	80	80	80
Самостійна робота					5	5	5	5
Загальна кількість балів	468				422			
Види поточного контролю	Модульне контрольне прослуховування		Модульне контрольне прослуховування		Модульне контрольне прослуховування		Модульне контрольне прослуховування	
Підсумковий контроль	Залік				Екзамен			
Коефіцієнт	Усього за період роботи до заліку 468 балів (що прирівнюється до 100 балів з урахуванням коефіцієнта – 4,68).				Усього за період роботи до екзамену – 422 балів (що прирівнюється до 60 балів з урахуванням коефіцієнта – 7,03 ; екзамен оцінюється в 40 балів.			

7. Рекомендовані джерела:

Основна (базова)

1. Осейчук А. Школа джазової гри на саксофоні. Учебное пособие. Часть 1 / А. Осейчук. М. : Советский композитор, 1991. 96 с.
2. Ривчун А. Школа гри на саксофоні / Ривчун А. М. : Музыка, 2001. 144 с.
3. Шапошникова М. Хрестоматія для саксофона альт. П'єси і ансамблі / М. Шапошникова. – М. : Музыка, 1989. 56 с.

Додаткова

1. Mintzer B. 14 Blues & Funk etudes / B. Mintzer. Miami, Fl 33014: WARNERBROS. PUBLICATIONS, 1996. 57 с.
2. Апатский В. Основы теории и методики духового музыкально-исполнительского искусства. / В. Апатский. К. : НМАУ имени П.И. Чайковского, 2006. 432 с.
3. Прорвич Б. Хрестоматія для саксофона баритона / Б. Прорвич. М. : Музыка, 1980. 63 с.
4. Ривчун А. Концертний етюд для саксофона-альта з супроводженням фортепіано / Ривчун А. М. : Советский композитор, 1959. 11 с.
5. Чугунов Ю. Гармонія в джазі. / Ю. Чугунов. М. : Советский композитор, 1980. 152 с.
6. Чугунов Ю. Джазові твори для саксофона і фортепіано / Ю. Чугунов. М. : Советский композитор, 1988. 48 с.
7. Шапошникова М. Музыка в стилі ретро / М. Шапошникова. М. : Музыка, 1990. 71 с.

Додаткові ресурси

- Нотна література.
- Аудіо/відео записи інструментальних творів.